Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд

Здраве и добро самочувствие на работното място: доклад, основаващ се на петото проучване за условията на труд в Европа

Резюме

Въведение

Здравето и доброто самочувствие са ключови теми на политическия дебат за това как да се подобри животът на отделните хора в обществото. Здравето и доброто самочувствие имат вътрешна стойност и са от основно значение за развитието на отделните хора и за функционирането на обществото заради пряката си връзка с въпроси като активността, производителността и устойчивостта на работната сила. В настоящия доклад е изследвана връзката между работата, здравето и доброто самочувствие въз основа на заключения от петото проучване на Eurofound за условията на труд в Европа (EWCS).

Работата е от решаващо значение за доброто самочувствие на индивида, тъй като осигурява не само доход, но и средства за по-широко социално израстване. Работата и доброто самочувствие са тясно свързани, тъй като доброто или лошото качество на условията на труд оказва непосредствено въздействие върху качеството на живот на индивида. Работата е от решаващо значение и за здравето поради специфичните рискови фактори на работното място, които могат да доведат до наранявания и професионални заболявания или до дългосрочни последици за здравето.

Контекст на политиката

Здравето и доброто самочувствие на работното място са ключови елементи на общата стратегия за растеж, конкурентоспособност и устойчиво развитие „Европа 2020“. Здравата икономика зависи от доброто здравословно състояние на населението. Без него работодателите губят от намалената производителност на работещите, а гражданите се лишават от възможност за дълъг и качествен живот. Това е особено важно с оглед на текущия дебат относно застаряването на европейското население.

Запазването на правото на труд на всички и осигуряването на възможност за платена работа за хора с различен здравен статус беше цел, поставена от държавите членки на ЕС, както в Лисабонската стратегия, така и в стратегията „Европа 2020“. Законодателството и мерките на политиката съгласно европейските договори признават значението да бъдат запазени здравето и безопасността на работниците и да се поддържа доброто им самочувствие. В Директива 89/391/ЕИО относно мерки за подобряване на безопасността и здравето на работниците се подчертава, че работата следва да бъде адаптирана към индивида, а не обратното.

Депресията и свързаният с работата стрес са в центъра на все по-голямо внимание, тъй като те могат да доведат до понижено самочувствие и в крайна сметка — до неспособност за работа. През 2004 г. социалните партньори на равнище ЕС сключиха Европейско рамково споразумение относно стреса, свързан с работното място за идентифициране, предотвратяване и овладяване на проблемите, свързани със стреса на работното място. През 2008 г. Европейската комисия, заедно със съответните социални партньори и заинтересовани страни, подписа Европейския пакт за психично здраве и благоденствие, изтъквайки значението на психичното здраве и доброто самочувствие за силна и конкурентоспособна Европа.

Основни констатации

- Влошено общо здравословно състояние се посочва от 2,5% от европейските работници, като 47% съобщават за повече от два здравословни проблема със силна взаимовръзка между физическото и психическото състояние.
- Общо 60% от работниците, които заявяват че са в много добро или добро здраве, са уверени в способността си да вършат същата работа на 60-годишна възраст, но този процент е значително по-малък при хората с влошено здраве.
- Качеството на работните места е в силна и положителна взаимовръзка с доброто самочувствие. Сред многобройните му аспекти качеството на работното място и перспективите за работа (сигурност на работното място, напредване в кариерата, качество на трудовия договор) оказват най-силно въздействие върху доброто самочувствие. С влошаване на качеството на работното място се увеличава значително

променливостта на доброто самочувствие: при поставяне в условия на лошо качество на работното място се появяват големи разлики в способността за справяне с проблема.

- Нискоквалифицираните работници и работниците в транспортния сектор, хотелиерството и производството съобщават за високи изисквания на работното място и недостатъчен контрол върху своя труд. Лицата, поставени при такива стресови условия на труд, съобщават за най-ниско самочувствие. Социалната подкрепа на колегите им е основният фактор, който им помага да се справят.

- Сред показателите, най-често свързвани с лошо здравословно състояние и ниско самочувствие, са нетипично/променливо работно време, прекъсвания, смущаващи работата, преструктуриране, екологични рискове и несигурност на работното място. В положително отношение подкрепата, „стимулите“ (чувство за справедливо заплащане и изгледи за професионално развитие) и уменията са важни защитни фактори.

- Работниците в транспорта и строителството са изложени на най-неблагоприятните фактори на психо-социалната работна среда. Трудовоправният статут и полът също оказват значително въздействие.

- Съгласно показателя за психично благополучие (WHO-5), разработен от Световната здравна организация като мярка за доброто емоционално и психологическо благосъстояние, 23% от работниците в Европа съобщават за ниски равнища на самочувствие и следва да бъдат прегледани за депресия, а 6% вероятно страдат от депресия, като стойностите за жените са по-ниски от тези за мъжете.

- Около 40% от европейските работници съобщават за отсъствия от работа поради заболяване. Отсъствията са значително повече при по-висока сигурност/защита на работните места, което говори за евентуално конюнктурно поведение на някои от работниците. Те нарастват също при психологически фактори, свързани с по-ниско самочувствие на работното място (нагрубяване, дискриминация, емоционални изисквания).

- Общо 41% от мъжете и 45% от жените съобщават, че са работили, докато са боледували („неоправдано присъствие“) най-малко един ден през предходните 12 месеца. Това явление е по-често при високопоставените, силно ангажирани служители „с бели якички“, които имат голяма самостоятелност и ангажираност на работното си място. Положителната зависимост, установена при излагане на интензивен труд, словесно малтретиране или дискриминация, работа с химикали, непривични пози и работа на смени, сочи, че неоправданото присъствие нараства и под въздействието на някои неблагоприятни условия на труд.

Насоки за политиката

- Политическите действия, насочени към здравето, доброто самочувствие и безопасността на работниците, могат да окажат значително въздействие, ако ударението се постави върху качеството на заетостта, психо-социалната работна среда и организационните фактори.

- Качеството на заетостта се определя като ключов елемент за работниците, оказващ силно въздействие върху доброто им самочувствие. Лошото качество на работното място води до тревожно ниски равнища на добро самочувствие при лица, които са по-неспособни да се справят с тях. Политиката следва да постави ударението отвъд средностатистическата връзка между работата и доброто самочувствие и да се насочи към редица индивидуални ситуации.

- Физическото и психичното здраве, както и безопасността на труда са слабо свързани с традиционните фактори, от които често се ръководят дискусиите, като промишлен отрасъл, размер на фирмата или дори трудов договор. Основната разлика е между физически и умствен труд; основните зависимости следва да се търсят при психо-социалната работна среда и организационните фактори. Когато последните бъдат отчетени, дори разликите между отделните държави често се заличават.

- Във връзка с психо-социалната работна среда и организационните фактори, цел на политиката следва също така да бъде многообразието на индивидуалните ситуации: нискоквалифицираните работници, извършващи физически труд, е най-вероятно да се възползват от подобренията при разпределението на работата и по-подкрепящата работна среда.

- Ниското самочувствие и лошото здравословно състояние имат висока обществена цена, изразяваща се в отсъствие или неоправдано присъствие на работа. Условията на труд имат роля, надхвърляща връзката им със здравето и доброто самочувствие: добрите условия на труд са показателни не само за по-добро здраве, но и за не толкова конюнктурно поведение при отсъствие от работа и по-редки случаи на неоправдано присъствие.

Допълнителна информация

Пълният текст на доклада „Здраве и добро самочувствие на работното място: доклад, основаващ се на петото проучване за условията на труд в Европа“ — може да се намери на: http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1302.htm

За допълнителна информация се свържете с Agnès Parent-Thirion, ръководител изследвания, на: apt@eurofound.europa.eu